

Rapport – förankring av Vägledningen GIS- stöd för analyser och beslutsunderlag

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap,
oktober-december 2021

4C STRATEGIES

Innehållsförteckning

1 Sammanfattning	- 2 -
2 Inledning.....	- 3 -
2.1 Bakgrund	- 3 -
2.1.1 Beställning	- 3 -
2.1.2 Omfattning.....	- 3 -
3 Genomförande.....	- 4 -
3.1 Förutsättningar.....	- 4 -
3.3.1 Målformuleringar	- 4 -
3.3.2 Scenario.....	- 4 -
3.3.3 Redovisning	- 5 -
4 Analys	- 5 -
4.1 Slutsatser	- 5 -
5 Vägen framåt	- 6 -

1 Sammanfattning

Denna rapport syftar till att ge en sammanställning av resultaten från de fem workshoppar som genomfördes under oktober till december månad 2021. Workshopparna genomfördes för att pröva det beställningsunderlag och den checklista som tagits fram som del av vägledningen *GIS-stöd för analyser och beslutsunderlag* inom projektet Integrera GIS.

Workshopparna genomfördes digitalt och med deltagare från flera olika enheter på MSB samt från länsstyrelsen Uppsala (totalt ca 30 deltagare).

Workshopparna gav ett tydligt besked att beställningsunderlag och checklista fungerar bra för att skapa dialog och medvetande kring GIS-stöd och dess fördelar inom både operativt och förberedande arbete.

Det finns ett tydligt önskemål hos de som deltagit i workshopparna att öka kunskapen om hur GIS kan användas som stödverktyg i krishantering.

2 Inledning

2.1 Bakgrund

Under arbetet med projektet beslutades att vägledningen samt verktygen, beställningsunderlaget och checklistan, behövde prövas på den tänkta målgruppen som ett led i kvalitetssäkringen.

Workshopparna genomfördes digitalt under cirka 1,5 timme vid totalt fem olika tillfällen. Totalt deltog 30 från olika enheter på MSB samt länsstyrelsen Uppsala.

2.1.1 Beställning

MSB har anlitat 4C Strategies för att planera och genomföra öppna interna workshoppar på MSB. Resultatet från workshopparna skall dokumenteras i en rapport till MSB. Rapporten är leveransen i beställningen.

2.1.2 Omfattning

Rapporten omfattar resultatet från fem genomförda workshoppar och presenterar resultatet i ett deskriptivt format. Den beskriver en sammanställd bild av deltagarnas kommentarer samt en sammanvägd värdering av resultatet.

Syftet och målet med workshopparna är att förankra, sprida kunskap om och kvalitetssäkra framtagna vägledning samt dess verktyg.

3 Genomförande

I detta avsnitt presenteras underlaget samt planen för genomförande av workshopparna.

3.1 Förutsättningar

Efter en presentation av projektet och dess målsättning presenterades scenariot samt utvalda målformuleringar med inspiration från Öva enkelt GIS och gruppen delades upp i mindre grupper om 3–5 individer.

Uppgiften var vid fyra av tillfällena att utifrån det presenterade scenariot använda beställningsunderlaget för att beställa ett GIS-underlag inför en stabsorientering. Vid ett tillfälle gavs deltagarna istället checklistan *Förberedande steg för GIS inför krishantering* och ombads ge feedback på hur väl och på vilket sätt den är tillämpbar i deras verksamhet. Tillgänglig tid var medvetet begränsad för att testa verktygens möjligheter och begränsningar för nya användare.

3.3.1 Målformuleringar

Följande målformuleringar presenterades.

- Deltagarna har kunskap om att beställa GIS-stöd som del av underlag till lägesbild
- Deltagarna har kunskap om att beställa GIS-stöd för prognos- och analysarbete
- Deltagarna har kunskap om att beställa GIS-stöd till inriktning och samordning
- Deltagarna har kunskap om att beställa GIS-stöd för kommunikation

3.3.2 Scenario

Följande scenario presenterades för deltagarna.

- Kl. 13 en tisdag har två godsvagnar med farligt gods kolliderat varav en vagn spårat ur och välvt på rangerbangården i Hallsberg. Det regnar kraftigt och blåser frisk vind, ca 12 m/s. Det är oklart om någon person skadats men enligt uppgift fanns tre personer ombord på det urspårade tåget och två på det andra.
- Tågtrafiken på Västra stambanan har stoppats. Det föreligger risk för explosion på platsen då Räddningstjänsten misstänker att det är etylenoxid (en giftig och brandfarlig gas) och väteperoxid i tankvagnen. Det är okänt hur stora mängder gas det rör sig om.
- Det är mycket hög explosionsrisk. Situationen är mycket allvarlig och det är ett väldigt kritiskt läge, säger Mona Martinsson, brandsinspektör.
- En timme senare har ett stort område spärrats av. Flera byggnader har evakuerats, bland annat en skola och en förskola, uppger polisregionen. Man har fortfarande inte helt klart kunnat fastställa vilket farligt ämne det rör sig om och explosionsrisken bedöms därför fortfarande som mycket stor.
- Västra stambanan med tåg mot Göteborg, Skövde och Stockholm är stoppad för trafik. Även Godsstråket genom Bergslagen är stoppad och sammanfattningsvis kan inga tåg passera Hallsberg. Vissa mindre bilvägar runt omkring Hallsberg är avstängda och det är långa köer till och från Örebro.
- Väderprognosen visar att det ska fortsätta regna och blåsa med ungefär samma styrka i ett dygn till. Det finns ingen prognos för när den välta vagnen kan vara bärgad och därför inte heller någon prognos för när avspärrningar kan hävas eller trafik släppas på.
- Media har under förmiddagen skrivit om kollisionen och att det finns en misstanke om att ett av tågen saboterats och att det därför spårat ur. Polisen har inte velat uttala sig.

3.3.3 Redovisning

Efter genomfört grupparbete redovisade alla grupper sitt beställningsunderlag samt hur gruppen uppfattat arbetet med beställningsunderlaget.

4 Analys

Deltagarna uppvisade ett stort engagemang och aktivt deltagande under workshopparna och den avsatta tiden på 1,5 timme upplevdes som kort.

Genom att testa tillämpningsunderlaget i ett övingsommanhang uttrycker flera blir det tydligt vilket viktigt stöd som GIS kan utgöra i en krissituation. Flera önskade att få genomföra fler övningstillfällen för att öka kunskapen om GIS och sin egen förmåga att använda GIS som ett stöd.

Alla uttryckte att beställningsunderlaget var ett tydligt stöd i arbetet att få fram rätt underlag utifrån aktuellt behov. Formatet med färdiga frågor och vissa exempel underlättade arbetet och fungerade också som en enkel checklista för att inte missa någon väsentlig punkt.

En återkommande kommentar och önskemål från rollen som beställare är att det skulle behövas en form av "krysslista" med valbara format och typer av GIS-information. Detta då det ofta upplevs som en kunskapsbrist hos beställaren om vilken typ av information som finns tillgänglig.

Det är en fråga som varit upp även vid arbetet att ta fram beställningsunderlaget men som valts bort eftersom att en heltäckande lista på alternativ inte blir hanterbar i detta format. Lösningen är att beställaren uttrycker behovet och syftet för att GIS-handläggaren ska kunna göra rätt urval. Att göra en sådan lista på en övergripande nivå kan också vara vanskligt då varje verksamhet har olika möjligheter och olika behov som bör avspelas i en potentiell "krysslista". En sådan lista kan med fördel förberedas av en GIS-enhet eller motsvarande i respektive verksamhet som del av dennes förberedande arbete kring hur GIS kan användas i operativ krishantering.

4.1 Slutsatser

Samtliga medverkande har visat ett stort engagemang och vilja att bidra. Det har varit bra och öppna diskussioner i grupperna och under redovisningen. Det finns ett stort intresse av vad och hur GIS-produkter kan stödja både vid krishantering samt vid mer långsiktigt arbete.

Verktygen, och då framför allt beställningsunderlaget, har visat sig vara ett bra format för att öka medvetenheten om GIS och vilket stöd som finns att få i händelse av kris. Trots begränsad tid och med flera målsättningar under workshopen upplevde många av deltagarna att kunskapen om GIS ökade.

Beställningsunderlaget som en mall fungerade bra och var enkelt att ta till sig. Det fanns ibland ett önskemål från beställaren att ytterligare förenkla underlaget men det är viktigt att det inte blir en "krysslista" utan att behovet och syftet tydligt uttrycks. Beställningsunderlag är framför allt tänkt att fungera som ett diskussionsunderlag i dialogen mellan beställare och utförare och detta har i princip samtliga deltagare uttryckt att det också gör.

5 Vägen framåt

Det fanns en tydlig samstämmighet i att kombinationen av att använda verktygen som tagits fram och att öva dessa enligt ett Öva enkelt-koncept passar bra för att öka medvetenheten om GIS inom flera typer av organisationer och nivåer. Verktygen och övningsformatet kan stötta verksamheter i att dels hantera en pågående kris och dels i att förbereda inför sådana händelser samt att de ger en ökad förståelse för hur GIS kan inkorporeras i krishantering.

Workshopparna är genomförda med en stor bredd av deltagare. Genomförandet var primärt riktat mot beställarfunktionen där deltagarna hade olika stor erfarenhet av operativ krishantering samt GIS sedan tidigare.

Nästa steg inom projektet Integrera GIS skulle kunna vara att testa upplägget med utsedda roller så som beställare och utförare där även produktionen av en GIS-produkt inkorporeras i övningen. Detta kräver dock ett annat upplägg än det nuvarande Öva enkelt-konceptet men kan vara intressant för att ytterligare öka förmågan och integrationen vad gäller GIS i krishantering.